

Саха Советскай Социалистическай Республикатын
государственной суверенитэтин туһунан
Декларация

Саха Автономнай Советскай Социалистическай Республикатын
Верховнай Совета,

- автономнай республика статуһа республика сувереннай быраап-
тарын, ^{хааргаас туһунан} правовой государство төрүт суолталаах принциптэригэр сөп
түбөспэтин, республика социальной-экономическай сайдытын бытаардар
буолбутун бэлиэтээн,

- республиканы РСФСР уонна ССР ССЮНун тэҥ бырааптаах суб"ек-
тарынан ааһан,

- республика элбэх национальностоох норуотун бүтүннүүтүн дьыл-
батын иһин историческай эппиэтинэстээбин билинэн,

- РСФСР уонна ССРС бэри норуоттарын сувереннай бырааптарын
ытыктаан ^{туран} уонна Российской Советскай Федеративнай Социалистическай
Республиканы уонна Советскай Социалистическай Республикалар Союз-
тарын санатытан сайыннарар иһин турунан,

- кини быраабын Бүтүүн уопсай Декларациятын принциптэригэр
уонна аан дойдутаабы билиниллибит правовой акталарга сөп түбөһиннө-
рөн,

- Республика бэри норуоттарын ^а бэйэлэрин бэйэлэрэ быһаарыныла-
рыгар, социальной-экономическай сайдыга, ² ~~культурнай төһирөөһүнө,~~ ^{аргунэн күүскэ сайдыыга}
олохторун таһымын үрдэтиигэ ~~интерэстээхтэрин~~ уонна дьулуурдаах-
тарын ^{уонна интэрэстээхтэрин} этэн, ^{туран,}

Саха сирин государственной суверенитэтин биллэрэр уонна Саха
Советскай Социалистическай Республикатыгар уларытан тэрийэр.

1 ыстатыйа. Саха Советскай Социалистическай Республиката сана-
тытыллан тэриллибит РСФСР састаабыгар ^{сэ} кириэр сувереннай социалисте-
ческаяй государство, кини территориятыгар Уһук Хотугу сир ураты

тыйыс айылбатын усулубуйатыгар олорор норуоттар исторической сайдыларыгар ^{и хааччалар} үөскээбит итиэннэ кини гражданныра дьулуһууларын көнүллүк этиилэригар олобуран бэйэлэрин бэйэлэрэ быһаарыныларыгар сөп түбөһиннэрэн ^{үөһүр} дьаһайар государство буолар.

Саха ССР-га суверенитеты этэр бырааптаабынан уонна государственнай былааһы тэрүттээччинэн республика бары национальностарын гражданныраттан турар кини норуота буолар. Норуот толору былааһа Саха ССР Конституциятыгар олобуран быһаччы да, представительнай органнырынан - народной депутаттар Советтарынан нөнүө да олохтонор. Норуот ~~сулуһун~~ аатыттан Саха ССР Верховнай Совета эрэ этэр. Биир да политической партия, общественной тэрилтэ, атын бөлөхтөһүүлэр эбэтэр биирдиилээн кини норуот аатыттан этэр бырааптара суох.

Саха ССР тэн бырааптаах атын суб"ектары кытта федеративнай дуогабары түһэрсэр уонна атын республикалары кытта бииргэ Союзнай дуогабарга кыттар.

Саха ССР, көнүл өртүнэн, дуогабарга олобуран, РСФСР итиэннэ ССР Союзун быһаарыларыгар бэриллибит уонна республика кыттытынан олоҕо киллэриллэр болумучуйалартан ураты, бэйэтин территориятыгар ~~бүтүннүүтүгар~~ государственнай былааһы толору бас билэр.

2 ыстатыйа. Саха ССР Конституцията РСФСР Конституциятын, ССР Союзун Конституциятын ытыктыр уонна республика территориятыгар баһылыр-көнүлүүр быраабынан туһанар.

Саха ССР Верховнай Советын таһымынан сокуону олохтуур, ситэриилээх уонна судебнай былааһы тырыс республика государственнай үлэтин конституционнай принцибинэн буолар.

РСФСР уонна ССР Союзун быһаарыларыгар көнүл өртүнэн бэриллибит ^{Боголюбоуларга сөп түбөһиннэрэн айыллыбыт} РСФСР уонна ССР Союзун сокуоннара Саха ССР территориятыгар үрдүкү юридической силэлээхтэр.

РСФСР уонна ССР Союзун акталарын, республика норуотун сувереннай бырааптарын утарар буоллахтарына, республика Верховнай Совета олору тохтотор. Оннук түгэннэргэ Саха ССР, РСФСР уонна ССР Союзун икки арда^ыларыгар үөскээбит хайдыһылар Федеративнай уонна Союзнай дуогабардарынан олохтоно бэрээдэгинэн быһаарыллалар.

3 ыстатыйа. Саха ССР бэйэтэ гражданстволаах уонна республика территориятыгар итиэннэ кини тас өртүгөр олорор бэйэтин гражданнын чыэстэрин, достоинстволарын, доруобуйаларын, сокуоннай интэриэстэрин араначчылыр. Республика территориятыгар олорор бари гражданнырга уонна гражданства суох дьоннорго кини быраабын Бүттүүн уопсай Декларациятынан, РСФСР, ССРС уонна Саха ССР Конституцияларынан кэрүллүбүт тэҥ бырааптаны уонна көнүл буолуу мэктиэ-лэнэллэр.

Саха ССР тылы туһаны, культураны уонна үөрэхтээһини сайын-нары туһунан сокуоннары олохтоонунда боппуруостары бэйэтэ быһаарар. Саха уонна нууча тыллара республика территориятыгар государственнай тылларынан буолаллар.

4 ыстатыйа. Саха ССР Саха сиригэр олохтоох Хоту сир абыях ахсааннаах норуоттарыгар кинилэр үйэ-саас тухары олохтоо эйгэлэ-рин, бэйэлэрин бэйэлэрэ салай^{ыны}ыларын, политической уонна правовой тэҥ бырааптаах буолууларын чөлүнэн хаалларыны национальнай-территориальной тэриллииэлэри олохтоон хааччыйар, национальнай, экономическай, культурнай уонна тыл өртүнэн күүскэ сайдалларыгар усулуобуйаны тэрийэр. Хоту сир абыях ахсааннаах норуоттарын тылларын кинилэр олорор сирдэригэр официальной тылларынан билинэр.

5 ыстатыйа. Саха ССР экономической систематын төрүтүнэн, чааһынай уонна интеллектуальной бас билиини киллэрэн туран, бас билии араас формалара буолаллар.

Республика территориятыгар сир, сир баайа, уу, ойуур, үүнээйи, хамсыр-харамай, айылба онтон да атын ресурсалара, салгын куйаара уонна континентальной шельф бүтүннүүлэрэ республика бас билиитинэн буолааллар.

Производство средстволарын уонна үлэ түмүктэрин бас билии Федеративнай уонна Союзнай дуогабардарга уонна Саха ССР сокуонна-рыгар олобуран быһаарыллар уонна сүрүннэнэллэр. РСФСР-ы уонна ССР Союзун кытта дуогабардарга киллэриллибиттэртэн ураты респу-блика территориятыгар баар бары предприятиелар, тэрилтэлэр уонна уч-реждениелар Саха ССР дьаһайытыгар киирэллэр.

Саха ССР территориятыгар баар предприятиелар айылба уонна үлэ ресурсаларынан туһаналларын иһин төлөбүр киллэрэллэр, валютаны үллэрэн биэрэллэр, бюджетка нолуок төлүүлэр.

6 ыстатыйа. Саха ССР территорията үллэһиллибэт уонна респу-блика Верховнай Советын сөбүлөнө суох уларытыллыа итиэннэ туһаныл-лыа суохтаах.

Олохтоох Советтар, государственнай былаас органнарын быһыты-нан, кинилэр дьаһайылырыгар бэриллибит боппуруостары быһаарар бырааптаахтар, республика, федерация уонна бүтүн Союз үрдүнэн суолталаах проблемалары дьүүллэһиигэ кытталлар.

7 ыстатыйа. Саха ССР Федерация атын суб"ектарын кытта быһач-чы экономической, онтон да атын сыһаннаһылары, кыранысса таһы-наабы государстволары кытта экономической итиэннэ культурнай си-бээстэһиилэри бэйэтэ олохтуур. Бэйэтэ бас билэр валютнай фондатын тэрийи^{кэр,}, ол кээмэйэ РСФСР-ы уонна ССРС-ы кытта дуогабардарга ^и кытыллар.

Республика территориятыгар баар ^{бары} предприятиелар уонна тэрилтэ-лэр ~~барылары~~ республика бас билиитин итиэннэ айылбатын ресурса-ларын туһаныга олобурут тас экономической үлэлэрэ кинилэр ~~ки-~~

на бас бэринэллэриттэн тутулуга суох Саха ССР сокуоннарынан сүрүннэнэр.

8 ыстатыйа. Саха ССР бэйэтин территориятыгар айылбаны харыстааһыны уонна айылба ресурсаларын сөптөөхтүк туһаныны тэрийи бэрээдэгин бэйэтэ олохтуур. РСФСР уонна ССР Союзун государственной экологической программаларын толорууга кыттар.

9 ыстатыйа. Саха ССР бэйэтин национальной государственной тэриллииин Саха сирин гражданнын бабаларыгар олобуран бэйэтэ быһаарар бырааптаах, бэйэтин административнай-территориальной тырыллытын боппуруостарын бэйэтэ быһаарар.

10 ыстатыйа. Саха ССР советскай федерацияны суверенной социалистической государстволар союзтарын быһытынан санатытан уонна мэддьитин тупсаран биэрэр иһин турунар. Саха сирин гражданнын кини политической уонна экономической өртүнэн бэйэтин бэйэтэ бас билиниитигэр сокуоннай дьулуһууларын нациялар атааннаһыларын, өстөһүүлэрин уонна иирсээннэ киириилэрин күөртээһиннэ ким да туһаныа суохтаах, норуоттар икки ардыларыгар сыһаннаһыларын, сөптөөх оһоруу, интернационализмна уонна норуоттар добордоһууларыгар тирэбирэн тэн бырааптаах буолууну олохтоһун сыалыгар эрэ туһаныллыахтаах.

Саха ССР бары гражданнырга, Саха ССР Конституциятын тутуһан үлэни ыттар политической партияларга, маассабай хамсааһыннарга уонна религиознай тэрилтэлэргэ государственной уонна общественной дьыалалары салайыыга кытталларыгар тэн бырааптаах буолууну мэк-тиэлиир.

II ыстатыйа. Бу Декларация Саха ССР сана Конституциятын оһорууга, РСФСР-ы кытта дуогабары түһэрсиигэ, Союзнай дуогабары түһэрсиигэ кыттыга, республика законодательствотын тупсаран иһингэ сүрүнүнэн буолар.

Саха Автономнай Советскай Социалистическай
Республикатын уон иккис ыһырылаах Верхов-
най Советын иккис сессиятыгар ылылынна.

Якутскай к.,

1990 сыл балаган ыйын 27 күнэ.